

Presumption of Innocence in China

By Zhiyuan Guo¹

Abstract: Presumption of Innocence has long been regarded as a golden rule of criminal procedure law. Many countries have recognized this principle in their criminal procedure laws or constitutional laws. As one of the most important protections for the accused in criminal proceedings, this principle has also been listed among minimum standards for a fair trial in many international instruments. This paper explores how presumption of innocence is understood, debated and gradually adopted in China. Part I gives a historical overview of presumption of innocence in China. Part II analyzes the Chinese legal framework relating to presumption of innocence. Part III discusses some ongoing debates surrounding presumption of innocence among Chinese academics, i.e., right to silence, illicit enrichment provisions, etc. Part IV concludes the paper with some proposed reforms on better implementing the principle of presumption of innocence in China

Key Words: presumption of innocence, China, criminal procedure, right to silence, privilege against self-incrimination, illicit enrichment provision

Introduction

As a golden rule of criminal procedure law, an important human rights protection, and a minimum international standard for a fair trial, Presumption of Innocence has become a cornerstone principle for criminal justice system in many countries.

The idea of Presumption of Innocence can be found as early as in Cesare Beccaria's master piece, *An Essay on Crimes and Punishments*. However, it is not until 1789 Declaration of the Rights of Man and of the Citizen was Presumption of Innocence written into a legal document.² From then on, other countries followed France as an example to make Presumption of Innocence a basic principle of their criminal procedure laws or constitutional laws.

In the 20th century, Presumption of Innocence has gone beyond a domestic legal protection of procedural rights for the accused or constitutional rights for every citizen and become an important international human right. The Universal Declaration of Human Rights (hereinafter UDHR) is the first international instrument that addressed Presumption of Innocence, which states "Everyone charged with a penal offence has the right to be presumed innocent until proved guilty according to law in a public trial at which he has had all the

¹ Zhiyuan Guo is a full professor of law from China University of Political Science and Law, where she specializes in criminal procedure, evidence, international human rights law and law and society studies.

² See Article 9, Declaration of the Rights of Man and of the Citizen (1789), Because every man is presumed innocent until he has been declared guilty, if it should be considered necessary to arrest him, any force beyond the minimum necessary to arrest and imprison the person will be treated with severity. Available at <https://www.magnacartaplus.org/french-rights/1789.htm>

guarantees necessary for his defence.”³ After that, the phrase “presumption of innocence” is often stated and widely celebrated as a key human rights norm. It is enshrined in several major international instruments. The International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) provides “Everyone charged with a criminal offence shall have the right to be presumed innocent until proved guilty according to law.”⁴

Regional conventions similarly endorse the presumption of innocence principle. Article 6 of the European Convention on Human Rights, which applies to all member states of the Council of Europe, provides, “Everyone charged with a criminal offence shall be presumed innocent until proved guilty according to law.”⁵ The American Convention on Human Rights⁶ and the African Charter on Human and Peoples’ Rights⁷ have made similar provisions. The presumption of innocence is among the most internationally celebrated and fundamental rights of the accused.

Starting from a political idea, Presumption of Innocence first became a basic principle for rights protection in domestic laws, then it evolved into an international human rights norm, a minimum guarantee for a fair trial. This paper explores how presumption of innocence is understood, debated and gradually adopted in China. Part I gives a historical overview of presumption of innocence in China. Part II analyzes the Chinese legal framework relating to presumption of innocence. Part III discusses some ongoing debates surrounding presumption of innocence among Chinese academics, i.e., right to silence, illicit enrichment provisions, etc. Part IV concludes the paper with some proposed reforms on better implementing the principle of presumption of innocence in China.

I. The Adoption of Presumption of Innocence in China

China is a signatory to the ICCPR as well as a party to United Nations Convention on Transnational Organized Crimes (UNTOC), United Nations Convention Against Corruption (UNCAC), and various conventions that contain the presumption of innocence principle. However, there is not any presumption of innocence provision in Chinese statutory laws until 1996 when China amended its Criminal Procedure Law. China promulgated its first Criminal Procedure Law (hereinafter CPL) in 1979, and had this law amended in 1996, 2012 and 2018 respectively. Presumption of Innocence was adopted to the 1996 CPL, then was further strengthened in the 2012 CPL.

³ see Universal Declaration of Human Rights, G.A. Res. 217 (III) A, U.N. Doc. A/810 (1948), at 71, art. 11(1)

⁴ International Covenant on Civil and Political Rights, Dec. 16, 1966, 999 U.N.T.S. 171 (entered into force Mar. 23, 1976) [hereinafter ICCPR]; see also Universal Declaration of Human Rights, G.A. Res. 217 (III) A, U.N. Doc. A/810 (1948), at 71, art. 11(1) [hereinafter UDHR] (“Everyone charged with a penal offence has the right to be presumed innocent until proved guilty according to law in a public trial at which he has had all the guarantees necessary for his defence.”).

⁵ Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms art. 6(2), Nov. 4, 1950, 213 U.N.T.S. 221.

⁶ Organization of American States, American Convention on Human Rights art. 8(2), Nov. 22, 1969, 1144 U.N.T.S. 123.

⁷ Organization of African Unity, African (Banjul) Charter on Human and Peoples’ Rights art. 7(1)(b), June 27, 1981, OAU Doc. CAB/LEG/67/3 rev. 5, 21 I.L.M. 58.

The establishment of Presumption of Innocence in China proved to be a long and tortuous process. There were heated debates over if Presumption of Innocence should apply to China over the past decades. Proponents and opponents of this principle held a series of discussions in 1950s, but consensus was not reached because opinions were too divided. From late 1950s through 1990s, discussions about Presumption of Innocence was prohibited because of ideological limitation. Chinese academics who supported Presumption of Innocence were criticized, isolated or even persecuted during the culture revolution when rule of law was totally abandoned in China.

Under the continuing influence of ideology, the 1979 CPL did not include Presumption of Innocence as a principle, instead, it directed that courts, procuratorates and public security organs “must rely on the masses and must take facts as their basis and law as their criterion” when conducting criminal proceedings. It’s imaginable that presumption of guilt was prevalent in practice during this long period of time despite Chinese authorities insisted that China upheld neither presumption of innocence nor presumption of guilt. Given that the trial became more a matter of form than substance, the defendant’s fate was usually sealed before the trial even began. In pre-trial stages, presumption of guilt was more flagrant in the sense that investigators often extracted confessions through torture.

When the 1996 CPL was drafted, Presumption of Innocence was brought up for another round of discussion. The debate was favorable to Presumption of Innocence this time thanks to liberation of thoughts and the reform and opening-up policy. A new provision was added to the criminal procedure law, stating “No person shall be found guilty without being judged as such by a People’s Court according to law.” (Article 12, 1996 CPL). Although some western scholars didn’t regard Article 12 as an announcement of presumption of innocence,⁸ the mainstream of Chinese academics thought this article has absorbed the essence of Presumption of Innocence.

A typical doubt by western scholars is “Chinese law has neither an **explicit** presumption of innocence nor an unequivocal right to silence”. The word “explicit” is used because the presumption of innocence is not directly articulated in Chinese law. Some commentators interpret provisions in the (1996) Criminal Procedure Law to **imply** a presumption of innocence.⁹ With regards to these comments, Chinese scholars have conducted comparative studies and found out two expression models of Presumption of Innocence: French model and Italian

⁸ See Lawyers Committee for Human Rights, *Opening to Reform? An Analysis of China’s Revised Criminal Procedure Law 43–44* (1996), at 44 (explaining that Article 12 should be understood as a shift from the 1979 law under which the Procuratorate could determine guilt rather than the courts); McConville also thought “The 1996 CPL and the Supreme People’s Court (SPC) Interpretation fail to address in a clear manner central issues such as the burden of proof, standard of proof and presumption of innocence.” See MIKE MCCONVILLE, *CRIMINAL JUSTICE IN CHINA: AN EMPIRICAL INQUIRY* 13–15 (2011) (analyzing the legal impact of the 1996 CPL), at 213.

⁹ See, e.g., Gerald S. Ramsey, *Innovation or Renovation in Criminal Procedure: Is the World Moving Toward a New Model of Adjudication?*, 27 *ARIZ. J. INT’L & COMP. L.* 694, 721 (2010) (“Although the presumption of innocence is not stated directly and clearly, it is implied by various provisions of the 1996 [PRC] Criminal Procedure Law.”)

model. Although the majority countries and international instruments take the French model,¹⁰ there is another way to express this principle, such as how Italy and Russia do. According to Italian Constitution, “A defendant can not be regarded guilty until he is finally found guilty.” Chinese scholars thought Article 12 of 1996 CPL just provided the principle of Presumption of Innocence in Italian style. As for the right to silence, Chinese scholars are split on whether the right to silence is an indispensable component of Presumption of Innocence. Detailed discussions will be conducted in Part III.

Another typical critic about Article 12 states, “Article 12 says nothing about the burden of proof, standard of guilt, or any other issue commonly associated with the presumption of innocence. It should be seen rather as a straight forward statement of functional responsibility, in that only a court—and no other individual or institution—can determine guilt.”¹¹ It is true that Article 12 clarifies that a court is the only authority to determine guilt, but the 1996 CPL provided the institutions associated with presumption of innocence in different sections.

First, to implement the principle of Presumption of Innocence, the 1996 CPL started to make distinction between suspects and defendants, using “defendant” only after the decision to prosecute and “criminal suspect” before such time. This shift indicates that, at least in theory, there is a qualitative difference between a person who is merely under suspicion and a person against whom prosecutors have decided to bring formal charges. Differentiation of appellations between suspects and defendants is significant because it indicates the underlying shift from presumption of guilt to presumption of innocence.

Secondly, Presumption of Innocence provides a solution to cases that don’t satisfy the standard of proof. How to dispose a case when the standard of proof is not met is essential for every jurisdiction. With the presumption of guilt in mind, fact-finders may find the accused guilty even if there is still doubt about the case. In contrast, the presumption of innocence requires the fact-finders to find the accused not guilty because the prosecution cannot prove his guilt beyond a reasonable doubt. There were two approaches of disposing criminal cases with doubt in China prior to the 1996 CPL. In earlier times, since the presumption of guilt dominated the mindset of Chinese judiciaries, cases with doubt were still concluded with guilty verdicts. This practice was gradually replaced with a compromise disposal, suspension of the case. That is to say, when there is still some doubt about the case, responsible agencies in China¹² didn’t find the accused guilty or not guilty, instead, they put the case on file and would continue to dispose the case if new evidence appears later. Neither of the above-mentioned

¹⁰ For example, Article 9, Declaration of the Rights of Man and of the Citizen(1789) states, **every man is presumed innocent** until he has been declared guilty. For another example, The Universal Declaration of Human Rights states “Everyone charged with a penal offence has the right to be presumed innocent until proved guilty according to law in a public trial at which he has had all the guarantees necessary for his defence.”

¹¹ See Lawyers Committee for Human Rights, *Opening to Reform? An Analysis of China’s Revised Criminal Procedure Law 43–44* (1996), at 44.

¹² It could be the court, and also could be the procuratorate.

practices are in line with the requirement of justice in modern society. Fortunately, the 1996 CPL made it clear that cases with doubt have to be disposed as not guilty.

The court next would make a final determination in accordance with Article 162, as follows: (1) If the facts of a case are clear, the evidence is reliable and sufficient, and the defendant is found guilty in accordance with law, he shall be pronounced guilty accordingly ; (2) If the defendant is found innocent in accordance with law, he shall be pronounced innocent accordingly; (3) If the evidence is insufficient and thus the defendant cannot be found guilty, he shall be pronounced innocent accordingly on account of the fact that the evidence is insufficient and the accusation unfounded. A defendant may receive a verdict of innocent if he is “found innocent” or because there is insufficient evidence to support the charges. This implies a distinction between a factually innocent person and one for whom the case is insufficient as a matter of law, even if questions remain about factual guilt.

Thirdly, although the 1996 CPL didn’t clarify the burden of proof, it is clear in both theory and practice that the prosecution should bear the burden of proving the guilt of the accused to an extent that meets the standard of proof. The 2012 CPL filled this gap by articulating “the prosecutor bears the burden of proof that a defendant is guilty”.¹³ China has had a general provision on the standard of proof since the 1979 CPL, requiring “fact is clear, evidence is reliable and sufficient”. And this standard remain unchanged in the 1996 CPL. This standard of proof has been criticized as being vague and not easy to operate. Article 53, 2012 CPL includes a new paragraph that specifies “reliable and sufficient” evidence means: “(1) evidence exists for each fact needed to determine guilt and sentencing; (2) all evidence needed to decide a case is verified through legal procedures; and (3) based on an overall evaluation of the evidence, all facts are proved beyond a reasonable doubt.” This new provision not only fleshes out China’s standard of proof, but also correlates China’s standard “fact is clear, evidence is reliable and sufficient” with a proof beyond reasonable doubt, which makes the understanding of Chinese standard of proof more realistic.¹⁴ Although debate remains regarding how courts will understand the level of doubt needed for a not-guilty verdict, China’s standard of proof in criminal cases has become more concrete and easier to operate.

Fourth, to ensure the accused is presumed innocent until the court deliver a verdict, Article 12 grants the authority to determine guilt to the courts. No other persons or agencies have the power to decide the accused guilty of any crimes. To keep the rest of the CPL consistent with Article 12, the 1996 CPL has repealed the procuraterate’s authority to determine the accused guilty but exempt from punishment. Under the 1979 CPL, the procuraterate can make a decision of guilty but exempting from punishment in cases where the

¹³ Article 49, 2012 CPL.

¹⁴ Chinese academics have a long tradition of insisting that criminal cases should adopt the highest standard of proof, some even mention 100% certain. In entering the 21st century, there was a debate among Chinese criminal procedure law scholars about whether the proof of criminal cases can reach 100% certain. More and more Chinese academics realized that it’s unrealistic to require the standard of proof in criminal cases to be 100% certain. The proof beyond reasonable doubt is already a strict standard of proof and China can make reference to this standard to clarify its own standard of proof.

offense is minor or circumstance is not serious. This institution enabled the prosecutors to determine guilt and is inconsistent with Article 12. Therefore, prosecutor's such authority was withdrawn in the 1996 CPL and prosecutors can only make non-prosecution decisions accordingly.

Last but not least, the 1996 CPL, the 2012 CPL and the 2018 CPL all enhanced the right to counsel. As some commentators wisely pointed out, the history of criminal procedure law is the history of right to counsel. Presumption of Innocence is deemed as the rationale of right to counsel. An accused presumed innocent has the legitimate standing to take an active part in the criminal proceedings. Presumption of Innocence is the foundation of the accused's procedural rights, of which the right to counsel is the core right. Therefore, the adoption of presumption of innocence principle stimulated the improvement of right to counsel in Chinese criminal procedure law. The 1996 CPL enabled defense lawyers to provide legal assistance to the suspects at an earlier stage, i.e., when the case is under the prosecutors' review for prosecution.¹⁵ It also clarified the qualification and quantity limitation of defense lawyers, enlarged the scope of cases eligible for court-appointed counsel, and granted more rights to the defense lawyers such as the right to meet with clients, the right to review case files and the right to conduct an independent investigation, etc. The 2012 CPL allowed defense lawyers to provide legal assistance to the suspects as early as the investigative stage. It further enlarged the scope of cases eligible for legal aid lawyers, and removed the obstacles for defense lawyers to exercise their rights. The 2018 CPL brought in the duty counsel who provides legal assistance to all the suspects before they retain a lawyer of their own choice or get access to a legal aid lawyer. The development of right to counsel is a strong proof that presumption of innocence principle is gradually implemented in China.

II. Understanding Presumption of Innocence in Chinese Context

Although Presumption of Innocence was once a sensitive topic for academic debate in China before it found a foothold in criminal procedure law, there were some literature discussing how Presumption of Innocence should be understood. This part introduces some common understandings about this important principle.

Despite being termed a presumption, the "presumption of innocence" is not a paradigmatic presumption. As the U.S. Supreme Court has explained, "[t]he principal inaccuracy is the fact that it is not technically a 'presumption'—a mandatory inference drawn from a fact in evidence. Instead, it is better characterized as an assumption' that is indulged in the absence of contrary evidence."¹⁶ Herbert Packer described it as meaning "until there has been an adjudication of guilt by an authority legally competent to make such an adjudication,

¹⁵ Under the 1979 CPL, the defense lawyers cannot get involved until a trial is scheduled.

¹⁶ Taylor v. Kentucky, 436 U.S. 478, 483 n.12 (1978) (citing Carr v. State, 192 So. 2d 887, 888 (Miss. 1941)).

the suspect is to be treated, for reasons that have nothing to do with the probable outcome of the case, as if his guilt is an open question.”¹⁷

Presumption of Innocence has implications in at least three dimensions: criminal procedure law dimension, evidence law dimension and human rights law dimension. The analysis will be conducted from these three dimensions.

A. Understanding Presumption of Innocence through the Lens of Criminal Procedure Law

The core value and foremost requirement of Presumption of Innocence is the proposition that “an accused doesn’t equal to a criminal”. Before he or she is found guilty by court, anyone can only be called suspects or defendants instead of criminals. Presumption of Innocence set up the not-guilty status of the accused, so that they can enjoy corresponding rights and bear certain obligations. Unlike in civil cases, the parties in criminal process are incommensurable in resources and capacities. The principle of Presumption of Innocence is a mechanism providing special protection to the accused because the latter can not acquire equal standing with their rivals without being presumed to be an innocent subject. Presumption of Innocence sets the start line for a criminal process. The prosecution has to overturn the presumption and prove the accused guilty.

Another requirement of Presumption of Innocence is that the court is the only authority to determine guilt in criminal cases. No other persons or agencies have such authority. The court can only find the defendant guilty after a public trial at which the accused has had all the guarantees necessary for his defense. To be specific, these guarantees include the right to be notified about the alleged criminal charges, the right to silence, the right to counsel, the right to confront witnesses against him, and the right to appeal, etc.¹⁸

B. Understanding Presumption of Innocence through the Lens of Evidence Law

Presumption of Innocence is in itself a rule of proof that allocates the burden of proof in criminal cases. As Wigmore’s often-cited explanation stated, the presumption of innocence is the right of the accused to remain inactive and secure, until the prosecution has taken up its burden and produced evidence and effected persuasion; i.e., to say in this case, as in any other, that the opponent of a claim or charge is presumed not to be guilty is to say in another form that the proponent of the claim or charge must evidence it.¹⁹ Put it in a simple way, as the Human Rights Committee, the body of independent experts that monitors implementation of the ICCPR clarified, it means “the burden of proof is on the prosecution and the accused has the benefit of doubt.”²⁰

¹⁷ Herbert L. Packer, *The Limits of the Criminal Sanction* 161 (1968).

¹⁸ Chen Guangzhong et al, *The United Nations Standards and China’s Legal System of Criminal Justice*, Publishing House of Law (1998), at 102.

¹⁹ 9 JOHN HENRY WIGMORE, *EVIDENCE* § 2511 at 407 (3d ed. 1940).

²⁰ Human Rights Comm., CCPR Gen. Comment No. 13: Article 14 (Administration of Justice) Equality Before the Courts and the Right to a Fair and Public Hearing by an Independent Court Established by Law, II 7, U.N. Doc. HRI/GEN/1/Rev.1 (Apr. 13, 1984).

Because the Committee also recognizes a more expansive view of the presumption, in saying that “the presumption of innocence implies a right to be treated in accordance with this principle [of requiring proof beyond a reasonable doubt], we can also infer that Presumption of Innocence contains requirement for a strict standard of proof.

In sum, the presumption of innocence principle has three derivative rules of proof. First, the burden of proof is on the prosecution, but the latter cannot collect evidence by torture or any other illegal means. Secondly, the prosecution has to prove the accused guilty beyond a reasonable doubt, otherwise the accused has the benefit of doubt, which means the accused should be found not-guilty if the standard of proof is not met in his case. Thirdly, the accused has no obligation to prove his innocence because the burden of proof is not on him. It’s arguable if this can lead to the right to silence.

C.Understanding Presumption of Innocence through the Lens of Human Rights Law

As discussed in Part I, the presumption of innocence is among the most internationally celebrated and fundamental rights of the accused. The principle itself doesn’t mandate too many rights for the accused, but its requirements imply some critical rights. As some commentators argued, since the accused has no obligation of proving his innocence, he should have the right to remain silent. If he is willing to speak, he can either confess or defend himself.

On the other hand, international instruments have enriched the meaning of presumption of innocence and included many rights protection mechanisms as guarantee of the principle. For example, International commentators have questioned whether the presumption of innocence is best understood as a powerful shield that protects the accused from arrest through final conviction or merely as a rule of proof that applies only at trial.²¹ A consensus has been gradually reached that the presumption of innocence is not merely a rule of proof, it’s more of a shield against punishment before conviction. Many countries now use presumption of innocence during the entire criminal process up to conviction.²² The broader concept of presumption of innocence has been recognized in international instruments. The United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice—known as “The Beijing Rules” because they were primarily drafted at a conference there—provide that the presumption of innocence “shall be guaranteed at all stages of proceedings.”²³

International human rights norms connect the principle of presumption of innocence with the right to a fair trial or rule of law. For example, The European Court of Human Rights has explained that “by protecting the right to a fair trial and in particular the right to be

²¹ See François Quintard-Moréas, *The Presumption of Innocence in the French and Anglo-American Legal Traditions*, 58 AM. J. COMP. L. 107, 139 (2010), at 108 (mentioning the difference between the “two distinct functions” of the presumption, “namely a rule of proof and a shield against punishment before conviction”).

²² Rinat Kitai, *Presuming Innocence*, 55 OKLA. L. REV. 257, 260 & n.14 (2002), at 272 (“The presumption of innocence is a normative principle, directing state authorities as to the proper way of treating a person who has not yet been convicted.”)

²³ G.A. Res. 40/33, Annex, art. 7.1, U.N. Doc. A/RES/40/33, at 208 (Nov. 29, 1983).

presumed innocent, [Article 6] is intended to enshrine the fundamental principle of the rule of law” The court has taken a broad view of this right: In the Court’s judgment, the presumption of innocence will be violated if, without the accused’s having previously been proved guilty according to law and, notably, without his having had the opportunity of exercising his rights of defence, a judicial decision concerning him reflects an opinion that he is guilty. This may be so even in the absence of any formal finding; it suffices that there is some reasoning suggesting that the court regards the accused as guilty.²⁴

The Universal Declaration of Human Rights similarly states, “Everyone charged with a penal offence has the right to be presumed innocent until proved guilty according to law in a public trial at which he has had all the guarantees necessary for his defence.” What do the guarantees include? ICCPR expanded this provision. In 14(2), a principle of presumption of innocence was announced, “Everyone charged with a criminal offence shall have the right to be presumed innocent until proved guilty according to law.” And in 14 (3), ICCPR listed 7 minimum guarantees that can be interpreted as “all the guarantees necessary for his defence” raised by UDHR. These minimum guarantees include the right to be notified promptly, adequate preparation for defense, the right to be tried without undue delay, right to be tried in his presence, right to defend himself, and right to counsel, the right to confront with witnesses against him, right to free interpreter, and privilege against self-incrimination.²⁵

III. Debates around Presumption of Innocence in China

Most Chinese scholars held that the 1996 CPL has adopted, if not completely, the principle of presumption of innocence, and the 2012 CPL further strengthened this principle by clarifying the burden of proof, fleshing out the standard of proof, and adopting the privilege against self-incrimination. However, there are still different voices that China hasn’t established the principle of presumption of innocence. The most common controversies surrounding presumption of innocence are the right to silence and the illicit enrichment provisions. This part focuses on these two issues.

A. The Right to Silence

²⁴ Minelli v. Switzerland, 62 Eur. Ct. H.R. (ser. A) at 18 (1983).

²⁵ 14.3, In the determination of any criminal charge against him, everyone shall be entitled to the following minimum guarantees, in full equality: (a) To be informed promptly and in detail in a language which he understands of the nature and cause of the charge against him; (b) To have adequate time and facilities for the preparation of his defence and to communicate with counsel of his own choosing; (c) To be tried without undue delay; (d) To be tried in his presence, and to defend himself in person or through legal assistance of his own choosing; to be informed, if he does not have legal assistance, of this right; and to have legal assistance assigned to him, in any case where the interests of justice so require, and without payment by him in any such case if he does not have sufficient means to pay for it; (e) To examine, or have examined, the witnesses against him and to obtain the attendance and examination of witnesses on his behalf under the same conditions as witnesses against him; (f) To have the free assistance of an interpreter if he cannot understand or speak the language used in court; (g) Not to be compelled to testify against himself or to confess guilt.

Chinese academics have been trying to bring in the right to silence since the 1996 CPL reform. Almost all the criminal procedure law scholars supported granting the accused the right to remain silent during interrogation as well as at trial, differing only on whether limitation should be imposed when providing for this right. Some scholars proposed a right to silence without any limitation, other scholars were more prudent and proposed a right to silence with certain limitations (permitting inferences under certain circumstances). However, after three rounds of amendment, the right to silence is still missing from the Chinese criminal procedure law. The main obstacle is unsurprisingly the resistance from police, who worried that many cases will not be able to be solved if suspects and defendants claim their right to silence during investigation.

Article 93 of the 1996 CPL, which is identical in content to the corresponding article in the 1979 CPL, required criminal suspects to answer questions truthfully, though it added the caveat that the suspect “shall have the right to refuse to answer any questions that are irrelevant to the case.” This obligation of answering questions truthfully is regarded as contradicting with the principle of presumption of innocence and inconsistent with Article 12 and other presumption of innocence related provisions. Unfortunately, this inconsistency was not rooted out in the 2012 CPL amendment; the suspects are still obliged to answer questions truthfully. The only change in 2012 CPL is the adjustment of criminal policy “leniency for confession, harshness for resistance”. Before the 2012 CPL was promulgated, suspects will get more lenient punishment if they confess, and will obtain harsher punishment if they don’t. In the 2012 CPL, the investigators shall, when interrogating a criminal suspect, inform the criminal suspect of the provisions of law on leniency if he or she truthfully confesses to his or her crime. Some commentators praised this adjustment for being more reasonable. The suspects can be encouraged to cooperate with police and even be rewarded for the cooperation, but they shouldn’t be threatened by harsher punishment if they choose not to confess.

Although the suspects don’t enjoy the right to silence in China, they won’t be forced (by threats) to confess under the 2012 CPL. Article 50 provides, “no person may be forced to prove his or her own guilt”. This short provision is interpreted by many Chinese scholars as the privilege against self-incrimination. This privilege, together with the exclusionary rule of illegally obtained evidence, constitute a new shield for the accused against forced confession. Although the time was still not ripe to include the right to silence, the 2012 CPL enhanced its protection for accused, and reflected the newly added principle that “one purpose of the law is to respect and safeguard human rights”.

For those who don’t think China has adopted the principle of presumption of innocence, their primary argument is China hasn’t adopted the right to silence, which (to them) is an indispensable component of presumption of innocence. In my opinion, the right to silence is not a necessary component of presumption of innocence principle, but a derivative rule from it. ICCPR didn’t list the right to silence as the minimum guarantees, instead it listed the privilege against self-incrimination as one of the minimum guarantees. Therefore, I think China has

already established the principle of presumption of innocence. Of course, there is still room for improvement. For example, the right to confront witnesses is not guaranteed in China, live witness testimony is still rare in Chinese criminal courts. The right to silence should be adopted in the long-run, but its temporary absence doesn't nullify the principle of presumption of innocence in Chinese law.

B. Illicit Enrichment Provisions and Presumption of Innocence

Another debate is how to square reverse-onus illicit enrichment provisions with the presumption of innocence.

Article 395 of China's Criminal Law allows for up to ten years in prison when there is a "huge difference" between a government official's property or expenditures and his lawful income and the official is unable to explain that the assets came from legitimate source. Article 395 essentially requires that the defendant disprove a critical element of the crime (i.e., that the assets are not from legitimate sources), instead of having the prosecutor prove the illicit nature of the assets. This Article uses the term "reverse onus provision" to describe offenses that at least partially place on the defendant's shoulders the burden of proof with respect to an element of the crime.²⁶

Reverse-onus provisions are widely used as a mechanism for punishing corrupt officials who succeed in covering up the illegal dealings but not the fruits gained from those dealings. Although the criticism is persistent that reverse-onus provisions weaken the presumption of innocence as well as the right to silence, more and more countries declare that reverse-onus provisions are compatible with the presumption of innocence due to the urgent need of combating corruption crimes. This raises the question if the principle of presumption of innocence has exceptions. If the answer is yes, the reverse-onus illicit enrichment provisions shouldn't be a problem. Chinese scholars are less divided on this issue. We admit that reverse-onus illicit enrichment provisions diminish the presumption of innocence. However, it's a necessary compromise to make considering the massive scale of officials using their positions for illicit private gain and the rational connection between assets that are dramatically disproportionate to lawful income and illicit dealings. Reverse-onus illicit enrichment provisions won't affect the central role of presumption of innocence in Chinese criminal justice.

IV. Conclusion

²⁶ Andrew Ashworth, *Four Threats to the Presumption of Innocence*, 123 S. AFRICAN L.J. 63, 76 (2006) (noting the refusal of South Africa and the United Kingdom to allow "reverse-onus" provisions that "plac[e] on the defendant the burden of disproving an essential element of the offense"); Ndiva Kofele Kale, *Presumed Guilty: Balancing Competing Rights and Interests in Combating Economic Crimes*, 40 INT'L LAW 909, 912 (2006) (providing examples of "reverse onus provisions that relieve the prosecution of the high burden of proof" in illicit enrichment cases).

Presumption of Innocence is not only a rule of proof allocating the burden of proof in criminal cases, but also a golden rule for criminal procedure, a special shield for the rights of the accused, and a minimum guarantee for a fair trial.

Presumption of Innocence has been recognized in China since the 1996 criminal procedure law amendment. However, the principle needs to be improved by adopting more rights protection such as the right of the accused to remain silent. Legal provisions contradicting with presumption of innocence also needs to be repealed. For example, the obligation of truthfully answering questions posed by interrogators should be canceled because it not only contradicts the principle of presumption of innocence, but also has conflict with the privilege against self-incrimination.

Due to the influence of a long tradition, the de facto “presumption of guilt” still exist in practice. It’s important to change the mindset of practitioners, especially those of police officers. Regular training of presumption of innocence and relating reforms may improve the implementation gradually.

Suy đoán vô tội ở Trung Quốc

Zhiyuan Guo²⁷

Chuyên ngữ sang tiếng Việt: Nguyễn Thuỳ Dương

Tóm tắt: Suy đoán vô tội từ lâu đã được coi là một quy tắc vàng của luật tố tụng hình sự. Nhiều quốc gia ghi nhận nguyên tắc này trong luật tố tụng hình sự hoặc hiến pháp. Với tư cách là một trong những biện pháp bảo vệ quan trọng nhất đối với bị cáo trong tố tụng hình sự, nguyên tắc này cũng được ghi nhận là một trong số những tiêu chuẩn tối thiểu đảm bảo xét xử công bằng trong nhiều văn kiện quốc tế. Bài viết này mô tả quá trình tìm hiểu, tranh luận và dần dần được chấp nhận về nguyên tắc suy đoán vô tội ở Trung Quốc. Phần I đưa ra một cái nhìn tổng quan về lịch sử nguyên tắc suy đoán vô tội ở Trung Quốc. Phần II phân tích khuôn khổ pháp lý của Trung Quốc liên quan đến suy đoán vô tội. Phần III thảo luận về một số cuộc tranh luận đang diễn ra xung quanh nguyên tắc này giữa các học giả Trung Quốc, bao gồm các vấn đề về quyền im lặng, các quy định về làm giàu bất chính, v.v... Phần IV kết luận bài viết bằng một số cải cách đề xuất hướng tới thực thi tốt hơn nguyên tắc suy đoán vô tội ở Trung Quốc.

Từ khóa: suy đoán vô tội, Trung Quốc, tố tụng hình sự, quyền im lặng, đặc quyền chống lại việc tự buộc tội (privilege against self-incrimination), quy định về làm giàu bất chính

Giới thiệu

Là một quy tắc vàng của luật tố tụng hình sự, phương thức bảo vệ nhân quyền quan trọng và tiêu chuẩn quốc tế tối thiểu đảm bảo xét xử công bằng, suy đoán vô tội đã trở thành một nguyên tắc nền tảng của hệ thống tư pháp hình sự ở nhiều quốc gia.

Ý tưởng về suy đoán vô tội được đề cập tương đối sớm trong kiệt tác của Cesare Beccaria, Tiểu luận về Tội ác và Hình phạt (An Essay on Crimes and Punishments). Tuy nhiên, đến năm 1789, suy đoán vô tội mới được chính thức ghi nhận trong một văn bản pháp lý, đó là Tuyên ngôn Nhân quyền và Dân quyền của Pháp.²⁸ Từ đó trở đi, hợp tập kinh nghiệm từ quốc gia này, các quốc gia khác đã ghi nhận nguyên tắc suy đoán vô tội với tư cách là nguyên tắc cơ bản của luật tố tụng hình sự hoặc luật hiến pháp.

Trong thế kỷ 20, suy đoán vô tội đã vượt ra khỏi hệ thống pháp luật quốc gia về bảo vệ các quyền tố tụng đối với bị can, bị cáo hay quyền hiến định đối với mọi công dân và trở thành tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế quan trọng. Tuyên ngôn Nhân quyền Thế giới (Universal Declaration of Human Rights - UDHR) là văn kiện quốc tế đầu tiên đề cập đến suy đoán vô tội, trong đó khẳng định “*Mọi người bị cáo buộc về một tội hình sự được suy đoán là vô tội cho đến khi có đủ bằng chứng phạm pháp trong một phiên xử công khai với đầy đủ bảo đảm cần thiết cho quyền biện hộ.*”²⁹ Sau đó, thuật ngữ “suy đoán vô tội”, thường được khẳng định rộng rãi như một chuẩn mực

²⁷ Giáo sư Zhiyuan Guo là giáo sư toàn thời gian của Đại học Khoa học Chính trị và Luật Trung Quốc (China University of Political Science and Law), chuyên ngành tố tụng hình sự, chứng cứ hình sự, luật nhân quyền quốc tế, nghiên cứu luật và xã hội.

²⁸ Xem Điều 9, Tuyên ngôn Nhân quyền và Dân quyền (1789), Vì mọi người đều được suy đoán vô tội cho đến khi bị tuyên bố là có tội, trong trường hợp cần bắt giữ, bất cứ hình thức cưỡng chế nào vượt quá tiêu chuẩn tối thiểu về bắt và giam giữ sẽ bị truy cứu theo luật. Xem chi tiết tại: <https://www.magnacartaplus.org/french-rights/1789.htm>

²⁹ Xem Tuyên ngôn nhân quyền 1948, Điều 11(1)

nhân quyền quan trọng, được ghi nhận trong một số văn kiện quốc tế cơ bản. Tái khẳng định UDHR, Công ước quốc tế về các quyền dân sự và chính trị (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) ghi nhận “*Người bị cáo buộc là phạm tội hình sự có quyền được coi là vô tội cho tới khi hành vi phạm tội của người đó được chứng minh theo pháp luật.*”³⁰

Tương tự, các công ước khu vực cũng ghi nhận nguyên tắc suy đoán vô tội. Điều 6 Công ước châu Âu về quyền con người (European Convention on Human Rights), áp dụng cho tất cả các quốc gia thành viên của Hội đồng châu Âu, quy định “*mọi người bị cáo buộc hình sự sẽ bị coi là vô tội cho đến khi được chứng minh là có tội theo luật.*”³¹ Công ước Châu Mỹ về quyền con người (American Convention on Human Rights)³² và Hiến chương châu Phi (African Charter on Human and Peoples’ Rights)³³ cũng ghi nhận những điều khoản tương tự. Có thể nói quyền được suy đoán vô tội là một trong những quyền cơ bản và được nhấn mạnh đặc biệt của bị can, bị cáo.

Xuất phát từ một ý tưởng chính trị, suy đoán vô tội trước hết là nguyên tắc cơ bản để bảo vệ quyền trong pháp luật quốc gia, sau đó phát triển thành một quy tắc nhân quyền quốc tế với tư cách bảo đảm tối thiểu cho một phiên tòa công bằng. Bài viết này mô tả quá trình tìm hiểu, tranh luận và dần dần được chấp nhận về nguyên tắc suy đoán vô tội ở Trung Quốc. Bài viết đưa ra một cái nhìn tổng quan về lịch sử nguyên tắc suy đoán vô tội, khuôn khổ pháp lý của Trung Quốc có liên quan cũng như một số cuộc tranh luận đang diễn ra xung quanh nguyên tắc này giữa các học giả Trung Quốc, bao gồm các vấn đề về quyền im lặng, các quy định về làm giàu bất chính, v.v..., trên cơ sở đó số cải cách đề xuất hướng tới thực thi tốt hơn nguyên tắc suy đoán vô tội ở Trung Quốc.

I. Việc thông qua nguyên tắc suy đoán vô tội ở Trung Quốc

Trung Quốc là quốc gia thành viên của ICCPR cũng như Công ước Liên hợp quốc về các tội phạm xuyên quốc gia có tổ chức (United Nations Convention on Transnational Organized Crimes - UNTOC), Công ước Liên hợp quốc về phòng chống tham nhũng (United Nations Convention Against Corruption - UNCAC) và các công ước khác nhau có nguyên tắc suy đoán vô tội. Tuy nhiên, chỉ đến năm 1996, nguyên tắc này mới được ghi nhận tại Trung Quốc khi sửa đổi Luật Tố tụng Hình sự. Trung Quốc lần đầu tiên ban hành Bộ luật Tố tụng hình sự (Criminal Procedure Law - CPL) năm 1979 và sửa đổi vào các năm 1996, 2012 và 2018. Suy đoán vô tội được ghi nhận đầu tiên trong CPL vào năm 1996, sau đó được củng cố thêm vào năm 2012.

Việc thiết lập nguyên tắc suy đoán vô tội ở Trung Quốc trải qua một quá trình lâu dài và phức tạp. Nhiều cuộc tranh luận sôi nổi về việc có nên áp dụng nguyên tắc suy đoán vô tội ở Trung Quốc hay không trong những thập kỷ vừa qua. Những người ủng hộ và phản đối nguyên tắc này đã tổ chức một loạt các cuộc thảo luận vào những năm 1950, nhưng không đạt được sự đồng thuận. Từ cuối những năm 1950 đến 1990, các cuộc thảo luận về suy đoán vô tội bị cấm vì những giới hạn về tư tưởng. Các học giả Trung Quốc ủng hộ nguyên tắc suy đoán vô tội từng bị chỉ trích, cô

³⁰ Xem Công ước quốc tế về các quyền dân sự và chính trị 1966, Điều 14.2.

³¹ Công ước về Bảo vệ các quyền và tự do cơ bản của con người (Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms - Nov. 4, 1950, 213 U.N.T.S. 221.) Điều 6(2).

³² Tổ chức các quốc gia Châu Mỹ, Công ước Châu Mỹ về Quyền con người (American Convention on Human Rights, Nov. 22, 1969, 1144 U.N.T.S. 123), Điều 8(2).

³³ Tổ chức Châu Phi Thống nhất, Hiến chương về quyền con người và dân tộc, Điều 7(1)(b).

lập hoặc thậm chí bị đàn áp trong cuộc cách mạng văn hóa khi mà nền pháp quyền hoàn toàn không được áp dụng ở Trung Quốc.

Dưới ảnh hưởng liên tục của ý thức hệ lúc bấy giờ, CPL 1979 không ghi nhận suy đoán vô tội như một nguyên tắc, thay vào đó, đưa ra chỉ đạo đối với các tòa án, viện kiểm sát và các cơ quan an ninh công “*phải dựa vào quần chúng và phải lấy sự thật làm cơ sở và luật pháp là tiêu chí*” khi tiến hành tố tụng hình sự. Có thể nói rằng suy đoán có tội được áp dụng phổ biến trong một thời gian dài mặc dù chính quyền Trung Quốc khẳng định không ủng hộ nguyên tắc suy đoán có tội hay suy đoán vô tội. Các phiên tòa được diễn ra một cách hình thức hơn là thực chất, số phận của bị cáo thường được quyết định trước khi phiên tòa bắt đầu. Trong giai đoạn tiền xét xử, sự suy đoán có tội trở nên rõ ràng với việc các nhà điều tra thường trích xuất lời thú tội thông qua tra tấn.

Khi CPL 1996 được soạn thảo, nguyên tắc suy đoán vô tội đã được đưa ra thảo luận và lần này phe ủng hộ đã gặp nhiều thuận lợi nhờ sự giải phóng về tư tưởng và các chính sách cải cách, mở cửa. Một điều khoản mới đã được bổ sung vào luật tố tụng hình sự, trong đó nêu rõ “*Không ai bị kết tội mà không được xét xử bởi Tòa án Nhân dân theo quy định của pháp luật.*” (Điều 12, 1996 CPL). Mặc dù một số học giả phương Tây không coi Điều 12 là một sự ghi nhận đối với nguyên tắc sự suy đoán vô tội,³⁴ nhưng các học giả chính thống của Trung Quốc cho rằng điều khoản này đã tiếp thu bản chất của suy đoán vô tội.

Mối nghi ngờ điển hình của các học giả phương Tây là “*luật pháp Trung Quốc không ghi nhận nguyên tắc suy đoán vô tội một cách tường minh cũng như không có quy định rõ ràng về quyền im lặng*”. Thuật ngữ “*tường minh*” (explicit) được sử dụng bởi vì sự suy đoán vô tội không được đề cập một cách trực tiếp trong luật pháp Trung Quốc. Một số nhà bình luận giải thích các quy định trong Luật Tố tụng Hình sự (1996) theo hướng bao hàm nguyên tắc suy đoán vô tội.³⁵ Liên quan đến những bình luận này, các học giả Trung Quốc đã tiến hành các nghiên cứu so sánh và tìm ra hai mô hình biểu hiện của suy đoán vô tội: mô hình của Pháp và mô hình của Ý. Mặc dù đa số các quốc gia và các văn kiện quốc tế được xây dựng theo mô hình của Pháp,³⁶ vẫn có những hình thức biểu hiện khác của nguyên tắc này, đó là những ví dụ của Ý và Nga. Theo Hiến pháp Ý, “*một bị cáo không thể bị coi là có tội cho đến khi bị kết tội*”. Các học giả Trung Quốc cho rằng Điều 12 CPL 1996 đã ghi nhận nguyên tắc suy đoán vô tội theo phong cách này. Đối với quyền im lặng, các học giả Trung Quốc đang tranh luận giữa hai khuynh hướng về vấn đề liệu quyền im lặng có phải là cấu phần không thể thiếu của nguyên tắc suy đoán vô tội hay không. Vấn đề này sẽ được đề cập chi tiết hơn trong Phần III của bài viết.

³⁴ Xem Lawyers Committee for Human Rights, *Opening to Reform? An Analysis of China's Revised Criminal Procedure Law 43–44 (1996)*, at 44 (giải thích rằng Điều 12 nên được hiểu là một sự thay đổi so với luật năm 1979, ghi nhận Viện kiểm sát có thể định tội danh thay cho Tòa án); McConville cũng cho rằng: “1996 CPL và Tòa án Nhân dân tối cao đã không thành công trong việc giải quyết những vấn đề cơ bản như trách nhiệm chứng minh, tiêu chí chứng minh và nguyên tắc suy đoán vô tội.” Xem MIKE MCCONVILLE, *CRIMINAL JUSTICE IN CHINA: AN EMPIRICAL INQUIRY 13–15 (2011)* (phân tích ảnh hưởng pháp lý của CPL 1996), at 213.

³⁵ Xem, e.g., Gerald S. Ramsey, *Innovation or Renovation in Criminal Procedure: Is the World Moving Toward a New Model of Adjudication?*, 27 ARIZ. J. INT'L & COMP. L. 694, 721 (2010) (“Mặc dù nguyên tắc suy đoán vô tội không được khẳng định trực tiếp và rõ ràng nhưng đã được ngụ ý trong nhiều quy định của Luật tố tụng hình sự 1996 của Trung Quốc.”)

³⁶ Ví dụ, Điều 9 Tuyên ngôn Nhân quyền và Dân quyền (1789) khẳng định: mọi người đều được coi là vô tội cho đến khi bị tuyên bố là có tội. Một ví dụ khác là Điều 11 UDHR.

Một phê phán phổ biến khác đối với Điều 12, đó là “Điều 12 không đề cập đến trách nhiệm chứng minh, **tiêu chuẩn định tội (standard of guilt)** hoặc bất kỳ vấn đề nào khác thường liên quan đến suy đoán vô tội. Quy định này cần được nhìn nhận rộng hơn chỉ là một tuyên bố thẳng thắn về trách nhiệm thuộc về chức năng, trong đó chỉ có toà án – và không có một cá nhân hay thể chế nào khác- có thể tuyên bố có tội”.³⁷ Điều 12 đúng là đã làm rõ toà án là cơ quan duy nhất kết luận về tội danh, tuy nhiên CPL 1996 lại ghi nhận nhiều thiết chế liên quan đến nguyên tắc suy đoán vô tội trong các mục khác nhau.

Thứ nhất, nhằm thực thi nguyên tắc suy đoán vô tội, CPL 1996 đã bắt đầu có sự phân biệt giữa “ngghi phạm” (suspects) và “bị cáo” (defendants), thuật ngữ “bị cáo” chỉ sử dụng sau khi có quyết định khởi tố còn “ngghi phạm hình sự” được sử dụng trong thời gian trước đó. Sự thay đổi này, ít nhất về mặt lý thuyết, đã nhấn mạnh sự khác biệt về nội hàm của hai thuật ngữ, giữa chủ thể đang bị tình nghi với chủ thể phải chống lại các cáo buộc chính thức theo quyết định của công tố viên. Sự khác biệt này đã cho thấy sự thay đổi cơ bản từ áp dụng suy đoán có tội sang suy đoán vô tội.

Thứ hai, suy đoán vô tội cung cấp giải pháp cho các trường hợp không thoả mãn tiêu chuẩn về chứng minh phạm tội. Khi không thể đáp ứng được các tiêu chí về chứng minh tội phạm theo quy định của pháp luật, việc áp dụng nguyên tắc suy đoán có tội có thể dẫn đến việc tuyên bị cáo có tội ngay cả khi còn nhiều điểm nghi vấn về vụ án. Ngược lại, việc áp dụng nguyên tắc suy đoán vô tội đòi hỏi bị cáo phải được tuyên vô tội trước toà nếu bên công tố không thể chứng minh tội phạm ngoài mỗi nghi ngờ mang tính hợp lý. Có hai cách tiếp cận đối với việc xử lý các vụ án hình sự dựa trên tình nghi ở Trung Quốc trước CPL 1996. Trong thời gian trước đó, kể từ khi nguyên tắc suy đoán có tội chi phối nhận thức của các cơ quan tư pháp Trung Quốc, những vụ việc dù còn nghi ngờ vẫn đưa ra bản án có tội. Thực tiễn này đã dần được thay thế bằng một sự thỏa hiệp, đó là đình chỉ vụ án, thay vì tuyên bố có tội. Điều này có nghĩa, khi vẫn còn tồn tại những nghi ngờ về vụ án, các cơ quan chức trách Trung Quốc không xác định bị cáo có tội hoặc vô tội, thay vào đó, họ lưu hồ sơ và sẽ tiếp tục xử lý vụ án nếu có bằng chứng mới xuất hiện. Cả hai thực tiễn nêu trên đều không phù hợp với yêu cầu về công lý trong xã hội hiện đại. Khắc phục tình trạng này, CPL1996 đã ghi nhận rõ rằng các vụ việc khi còn nghi vấn cần được xử lý theo hướng tuyên bố vô tội.

Toà án tiếp theo đó sẽ đưa ra phán quyết cuối cùng theo quy định tại Điều 162, cụ thể như sau: (1) Nếu sự thật của vụ án được làm sáng tỏ, các bằng chứng là đáng tin cậy và đầy đủ, và có thể kết tội bị cáo theo luật định, bị cáo sẽ bị tuyên bố có tội theo quy định pháp luật tương ứng; (2) nếu bị cáo được chứng minh là vô tội theo quy định của pháp luật, toà án sẽ tuyên bị cáo vô tội; (3) nếu không có đầy đủ bằng chứng dẫn đến không thể kết tội bị cáo, bị cáo sẽ được tuyên là vô tội vì lý do không đủ bằng chứng và lời buộc tội không có căn cứ. Theo đó, bị cáo có thể được tuyên vô tội nếu được chứng minh là thực sự vô tội hoặc không có đủ bằng chứng nhằm chứng minh các cáo buộc. Điều này ngụ ý sự phân biệt giữa một người thực sự vô tội và một người không thể chứng minh là có tội, ngay cả khi vẫn tồn tại nhiều nghi vấn về tội phạm trên thực tế.

³⁷ Xem Lawyers Committee for Human Rights, *Opening to Reform? An Analysis of China’s Revised Criminal Procedure Law 43–44* (1996), at 44.

Thứ ba, mặc dù CPL 1996 không ghi nhận rõ trách nhiệm chứng minh, tuy nhiên về mặt lý thuyết hay thực tiễn, cơ quan công tố phải chịu trách nhiệm chứng minh tội phạm theo quy định của pháp luật. CPL 2012 đã khắc phục hạn chế này bằng cách ghi nhận rõ trách nhiệm chứng minh tội phạm thuộc về công tố viên.³⁸ Trung Quốc đã ban hành quy định chung về tiêu chí của chứng cứ từ CPL 1979, theo đó, yêu cầu “*các tình tiết phải được làm sáng tỏ, bằng chứng phải đáng tin cậy và đầy đủ.*” Và những tiêu chí được giữ nguyên trong CPL 1996, mặc dù bị đánh giá là mơ hồ và khó thực thi. Điều 53 CPL 2012 bổ sung quy định cụ thể hơn, theo đó chứng cứ “*đáng tin cậy và đầy đủ*” có nghĩa: “(1) có chứng cứ xác thật đối với mỗi tình tiết và thiết để định tội và tuyên án; (2) tất cả các bằng chứng cần thiết để đưa ra phán quyết phải được xác minh thông qua các thủ tục pháp lý; và (3) dựa trên đánh giá tổng thể tất cả các bằng chứng, các tình tiết thực tế được chứng minh chứ không còn là những nghi ngờ chính đáng”. Quy định mới này không chỉ làm sáng tỏ quy định về tiêu chí về chứng cứ mà còn kết nối với quy định trước đây của Trung Quốc, mà còn tương quan với tiêu chuẩn Trung Quốc, đó là “*các tình tiết phải được làm sáng tỏ, bằng chứng phải đáng tin cậy và đầy đủ*” chứ không chỉ còn là những nghi ngờ có cơ sở, góp phần nâng cao nhận thức về tiêu chí về chứng cứ theo hướng thực tế hơn.³⁹ Mặc dù các cuộc tranh luận vẫn diễn ra liên quan đến việc các tòa án đánh giá các nghi vấn xung quanh việc áp dụng nguyên tắc suy đoán vô tội, những tiêu chí này đã được ghi nhận theo hướng cụ thể và dễ thực thi hơn.

Thứ tư, để đảm bảo bị cáo được coi là vô tội trước khi ra phán quyết, Điều 12 công nhận thẩm quyền định tội đối với tòa án. Hay nói một cách khác, không có bất kỳ cá nhân hoặc cơ quan nào khác có thẩm quyền định tội danh ngoài tòa án. Phù hợp với tinh thần của Điều 12, CPL 1996 đã bãi bỏ thẩm quyền của viện kiểm sát trong việc xác định bị cáo có tội nhưng được miễn hình phạt. Theo CPL 1979, viện kiểm sát có thẩm quyền xác định có tội nhưng miễn hình phạt trong trường hợp hành vi phạm tội không nghiêm trọng. Quy định này cho phép các kiểm sát viên xác định tội phạm và như vậy là không phù hợp với Điều 12. Do đó, thẩm quyền này của kiểm sát viên đã bị huỷ bỏ trong luật mới, thay vào đó, các kiểm sát viên chỉ có thể đưa ra quyết định không truy tố.

Cuối cùng nhưng không kém phần quan trọng, CPL 1996, CPL 2012 và CPL 2018 đều tăng cường quyền tư vấn. Như một số nhà bình luận đã chỉ ra một cách khôn khéo rằng lịch sử của luật tố tụng hình sự chính là lịch sử về quyền được tư vấn. Suy đoán vô tội được coi là lý do của quyền được tư vấn. Nghi phạm được coi là vô tội cần có cơ sở pháp lý để có thể tham gia tích cực vào quá trình tố tụng hình sự. Suy đoán vô tội là nền tảng của các quyền của bị cáo trong tố tụng, trong đó quyền được tư vấn là quyền cốt lõi. Do đó, việc áp dụng nguyên tắc suy đoán vô tội cũng đồng thời thúc đẩy sự cải thiện đối với quyền được tư vấn trong tố tụng hình sự ở Trung Quốc. CPL 1996 cho phép các luật sư bào chữa thực hiện trợ giúp pháp lý cho các nghi phạm ở giai đoạn sớm nhất có thể, tức là khi vụ việc đang được xem xét bởi các công tố viên.⁴⁰ Quy định mới cũng

³⁸ Điều 49, CPL 2012.

³⁹ Các học giả Trung Quốc có truyền thống lâu dài trong việc khẳng định rằng các vụ án hình sự nên áp dụng tiêu chuẩn chứng minh cao nhất, một số thậm chí còn đề cập đến 100% chắc chắn đối với các tiêu chí. Bước vào thế kỷ 21, đã diễn ra một cuộc tranh luận giữa các học giả luật tố tụng hình sự Trung Quốc về việc liệu bằng chứng của các vụ án hình sự có thể đạt đến 100% chắc chắn hay không. Ngày càng có nhiều học giả Trung Quốc nhận ra rằng yêu cầu tiêu chuẩn về bằng chứng trong các vụ án hình sự phải chắc chắn 100% là không thực tế. Bằng chứng vượt qua sự nghi ngờ hợp lý đã là một tiêu chuẩn chứng minh nghiêm ngặt và Trung Quốc có thể tham chiếu đến tiêu chuẩn này để làm rõ tiêu chuẩn chứng minh của mình.

⁴⁰ Theo CPL 1979, luật sư bào chữa không thể tham gia cho đến khi có thông báo về thời gian phiên xử.

đồng thời làm rõ tiêu chuẩn và giới hạn số lượng luật sư bào chữa, mở rộng phạm vi các trường hợp đủ điều kiện để được chỉ định luật sư bởi tòa án và trao thêm quyền cho các luật sư bào chữa như quyền gặp gỡ khách hàng, quyền xem xét hồ sơ vụ án và quyền để tiến hành cuộc điều tra độc lập, v.v.... CPL 2012 còn cho phép các luật sư bào chữa hỗ trợ pháp lý cho các nghi phạm ngay từ giai đoạn điều tra, mở rộng phạm vi các vụ việc đủ điều kiện đối với luật sư trợ giúp pháp lý, và loại bỏ những trở ngại đối với luật sư bào chữa trong quá trình thực thi quyền của họ. CPL 2018 đã ghi nhận trong điều khoản nghĩa vụ tư vấn chủ thể cung cấp trợ giúp pháp lý cho tất cả các nghi phạm trước khi họ tự chọn luật sư hoặc tiếp cận được với luật sư trợ giúp pháp lý. Sự phát triển của quyền được tư vấn là một minh chứng mạnh mẽ cho thấy nguyên tắc suy đoán vô tội đang dần được áp dụng ở Trung Quốc.

II. Tiếp cận nguyên tắc suy đoán vô tội trong bối cảnh Trung Quốc

Mặc dù suy đoán vô tội từng là một chủ đề nhạy cảm trong các cuộc tranh luận học thuật ở Trung Quốc trước đây, đặc biệt là trước khi được ghi nhận trong luật tố tụng hình sự, đã có một số tài liệu thảo luận nguyên tắc suy đoán vô tội nên được hiểu như thế nào. Phần này giới thiệu một số cách hiểu phổ biến về nguyên tắc quan trọng này.

Mặc dù sử dụng thuật ngữ “suy đoán”, nhưng suy đoán vô tội không phải giả định mang tính kiểu mẫu. Tối cao pháp viện Hoa Kỳ đã từng giải thích như sau: “*sự thiếu chính xác mang tính nguyên tắc là thực tế không phải “suy đoán” về mặt kỹ thuật – suy luận bắt buộc rút ra từ chứng cứ thực. Thay vào đó, nó biểu thị một sự giả định, được đặt ra trong trường hợp không có bằng chứng trái ngược*”.⁴¹ Herbert Packer đã mô tả nguyên tắc này theo nghĩa “chỉ đến khi có một sự định tội bởi chủ thể có thẩm quyền định tội theo pháp luật, việc phạm tội của nghi phạm, vì những lí do không liên quan đến kết quả có thể có của vụ án, sẽ được coi là một câu hỏi mở.”⁴²

Suy đoán vô tội có thể được nhìn nhận từ ít nhất ba góc độ: luật tố tụng hình sự, luật chứng cứ và pháp luật về quyền con người. Việc phân tích sẽ được tiến hành từ ba góc độ này.

A. Nguyên tắc suy đoán vô tội qua lăng kính của Luật tố tụng hình sự

Giá trị cốt lõi và yêu cầu quan trọng hàng đầu của suy đoán vô tội đó là “nghi phạm không phải là tội phạm”. Trước khi bị kết tội bởi tòa án, bất kỳ ai cũng chỉ có thể được coi là nghi phạm hoặc bị cáo chứ không phải là tội phạm. Suy đoán vô tội thiết lập tình trạng không có tội của bị cáo, theo đó, họ được hưởng các quyền tương ứng và chịu một số nghĩa vụ nhất định. Không giống các vụ án dân sự, các bên tham gia trong tố tụng hình sự không thể về nguồn lực và khả năng. Nguyên tắc suy đoán vô tội là một cơ chế cung cấp sự bảo vệ đặc biệt đối với bị cáo vì họ không thể có vị thế ngang bằng với bên buộc tội khi họ không được coi là chủ thể vô tội. Suy đoán vô tội là bước đầu tiên của tố tụng hình sự. Việc truy tố chính là lật ngược lại suy đoán và chứng minh bị cáo có tội.

Một yêu cầu khác của suy đoán vô tội là tòa án là cơ quan duy nhất có thẩm quyền định trong các vụ án hình sự. Không có cá nhân hoặc cơ quan nào khác có thẩm quyền như vậy. Tòa án

⁴¹ Taylor v. Kentucky, 436 U.S. 478, 483 n.12 (1978) (citing Carr v. State, 192 So. 2d 887, 888 (Miss. 1941)).

⁴² Herbert L. Packer, The Limits of the Criminal Sanction 161 (1968).

chỉ có thể tuyên án bị cáo có tội sau một phiên tòa công khai mà tại đó, bị cáo được hưởng mọi bảo đảm cần thiết cho việc bào chữa. Cụ thể, những bảo đảm này bao gồm quyền được thông báo về các cáo buộc chống lại mình, quyền im lặng, quyền được tư vấn, quyền đối chất với nhân chứng chống lại mình và quyền kháng cáo, v.v....⁴³

B. Nguyên tắc suy đoán vô tội thông qua lăng kính của Luật chứng cứ (Evidence Law)

Bản thân suy đoán vô tội là một nguyên tắc về chứng minh, trong đó ghi nhận trách nhiệm chứng minh tội phạm trong các vụ án hình sự. Như sự giải thích thường được trích dẫn của Wigmore, suy đoán vô tội là quyền của bị cáo được duy trì trạng thái không hoạt động và an toàn, cho đến khi công tố viên thực hiện trách nhiệm của mình và đưa ra bằng chứng và thuyết phục; nghĩa là, các nghi phạm được coi là không có tội, hay nói cách khác bên buộc tội phải chứng minh các cáo buộc của mình.⁴⁴ Nói một cách đơn giản, theo Ủy ban Nhân quyền, cơ quan gồm chuyên gia độc lập giám sát việc thực thi ICCPR, điều này có nghĩa “trách nhiệm chứng minh thuộc về bên công tố và bị cáo được hưởng lợi từ những nghi vấn không thể giải đáp”.⁴⁵

Ủy ban cũng đồng thời công nhận quan điểm mở rộng sự suy đoán, khi nhấn mạnh rằng “suy đoán vô tội bao hàm quyền được đối xử theo nguyên tắc này [yêu cầu bằng chứng thay vì những nghi ngờ có cơ sở]”, chúng ta cũng có thể suy ra rằng suy đoán vô tội chứa đựng yêu cầu khắt khe về chứng cứ.

Tóm lại, nguyên tắc suy đoán vô tội kéo theo ba nguyên tắc phái sinh về chứng cứ. Đầu tiên, trách nhiệm chứng minh thuộc về bên công tố, với điều kiện không thu thập chứng cứ bằng cách tra tấn hoặc bất kỳ phương tiện bất hợp pháp nào khác. Thứ hai, bên công tố phải chứng minh bị cáo phạm tội thay vì chỉ dựa trên các mối nghi ngờ có cơ sở, nếu không, bị cáo sẽ được hưởng lợi ích từ những nghi vấn không thể giải đáp (benefit of doubt), có nghĩa, bị cáo không thể bị kết tội nếu không các tiêu chuẩn chứng minh tội phạm không phù hợp với vụ án. Thứ ba, bị cáo không có nghĩa vụ chứng minh mình vô tội vì nghĩa vụ này không thuộc về họ. Điều này có thể gây tranh cãi liên quan đến vấn đề nó có thể dẫn đến quyền im lặng hay không.

C. Nguyên tắc suy đoán vô tội qua lăng kính của Luật nhân quyền

Như đã thảo luận trong Phần I, suy đoán vô tội là một trong những quyền cơ bản và phổ biến của bị cáo. Bản thân nguyên tắc này không trao quá nhiều quyền đối với bị cáo, nhưng các yêu cầu của nó lại bao hàm một số quyền quan trọng. Theo lập luận của một số nhà nghiên cứu, vì bị cáo không có nghĩa vụ chứng minh mình vô tội, nên anh ta có quyền giữ im lặng. Nếu anh ta sẵn sàng nói, anh ta có thể thú nhận hoặc tự bảo vệ cho mình.

Mặt khác, các văn kiện quốc tế đã làm phong phú thêm ý nghĩa của nguyên tắc suy đoán vô tội và ghi nhận nhiều cơ chế bảo vệ quyền với tư cách là sự bảo đảm của nguyên tắc này. Ví dụ, các nhà nghiên cứu đã từng đặt câu hỏi liệu suy đoán vô tội có thể trở thành công cụ mạnh mẽ bảo vệ bị cáo khỏi bị bắt giữ thông qua quyết định kết án cuối cùng hay chỉ đơn thuần là một nguyên

⁴³ Chen Guangzhong và những người khác, *The United Nations Standards and China's Legal System of Criminal Justice*, Publishing House of Law (1998), at 102.

⁴⁴ 9 JOHN HENRY WIGMORE, *EVIDENCE* § 2511 at 407 (3d ed. 1940).

⁴⁵ Human Rights Comm., CCPR Bình luận chung số 13: Article 14 (Administration of Justice) Equality Before the Courts and the Right to a Fair and Public Hearing by an Independent Court Established by Law, II 7, U.N. Doc. HRI/GEN/1/Rev.1 (Apr. 13, 1984).

tắc về chứng minh tội phạm được áp dụng tại phiên tòa.⁴⁶ Dần dần, đã đạt sự đồng thuận rằng suy đoán vô tội không chỉ đơn thuần là một nguyên tắc về chứng minh, thậm chí còn hơn một công cụ chống lại các hình phạt trước khi bị kết án. Hiện nay, nhiều quốc gia hiện áp dụng nguyên tắc suy đoán vô tội trong toàn bộ quá trình tố tụng hình sự, đến thời điểm kết án.⁴⁷ Khái niệm hiểu theo nghĩa rộng hơn về suy đoán vô tội đã được công nhận trong các văn kiện quốc tế. Các nguyên tắc tối thiểu về tiêu chuẩn về quản lý tư pháp vị thành niên của Liên Hợp Quốc (United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice), còn được gọi là Nguyên tắc Bắc Kinh (“The Beijing Rules”) do quá trình soạn thảo được thực hiện chủ yếu tại hội nghị diễn ra ở Bắc Kinh, ghi nhận rằng nguyên tắc suy đoán vô tội được “đảm bảo trong tất cả các giai đoạn tố tụng.”⁴⁸

Các chuẩn mực nhân quyền quốc tế đã kết nối nguyên tắc suy đoán vô tội với quyền được xét xử công bằng hoặc nguyên tắc pháp quyền. Chẳng hạn, Tòa án Nhân quyền Châu Âu đã từng đưa ra giải thích như sau: “*bằng cách bảo vệ quyền được xét xử công bằng và đặc biệt là quyền được suy đoán vô tội, [Điều 6] đều nhằm bảo vệ các nguyên tắc cơ bản của nền pháp quyền. . .*”. Tòa án đã đưa ra một cái nhìn bao quát về quyền này: Theo phán quyết của Tòa án, nguyên tắc suy đoán vô tội sẽ bị vi phạm nếu bị cáo trước đó chưa được chứng minh là phạm tội theo luật và đặc biệt là nếu bị cáo không có cơ hội thực hiện các quyền bào chữa, và như vậy, phán quyết của toà án liên quan đến bị cáo chỉ phản ánh một ý kiến cho rằng anh ta có tội. Điều này xảy ra ngay cả khi không có bất kỳ phát hiện chính thức nào; nó có đủ lý do cho thấy rằng tòa án coi bị cáo là có tội.⁴⁹

Tuyên ngôn Nhân quyền (UDHR 1948) cũng ghi nhận tương tự “*Mọi người, nếu bị quy tội hình sự, đều có quyền được coi là vô tội cho đến khi một toà án công khai, nơi người đó đã có được tất cả những đảm bảo cần thiết để bào chữa cho mình, chứng minh được tội trạng của người đó dựa trên cơ sở luật pháp.*” Những bảo đảm được đề cập trong UDHR được tái khẳng định và mở rộng trong ICCPR, cụ thể công ước này ghi nhận: “*Người bị cáo buộc là phạm tội hình sự có quyền được coi là vô tội cho tới khi hành vi phạm tội của người đó được chứng minh theo pháp luật*” (Điều 14. 2 ICCPR), đồng thời liệt kê 7 tiêu chuẩn bảo đảm tối thiểu (Điều 14.3 ICCPR) nhằm diễn giải “*những bảo đảm cần thiết bảo vệ nghi phạm*” đã nêu trong UDHR. Những bảo đảm tối thiểu này bao gồm quyền được thông báo kịp thời, quyền được đảm bảo những điều kiện thích đáng để chuẩn bị bào chữa, quyền được xét xử mà không bị trì hoãn một cách vô lý, quyền được hiện diện trong các phiên xét xử, quyền tự bào chữa và quyền được nhận tư vấn, quyền Được thẩm vấn hoặc yêu cầu thẩm vấn những nhân chứng buộc tội mình, quyền có phiên dịch miễn phí, và đặc quyền chống lại việc tự buộc tội.⁵⁰

⁴⁶ Xem François Quintard-Moréas, *The Presumption of Innocence in the French and Anglo-American Legal Traditions*, 58 AM. J. COMP. L. 107, 139 (2010), at 108 (đề cập đến sự khác nhau giữa “hai chức năng riêng biệt” của suy đoán vô tội, “được gọi là tiêu chuẩn chứng minh và công cụ chống lại hình phạt trước khi kết án”).

⁴⁷ Rinat Kitai, *Presuming Innocence*, 55 OKLA. L. REV. 257, 260 & n.14 (2002), at 272 (“Suy đoán vô tội là nguyên tắc mang tính quy chuẩn, hướng chủ thể có thẩm quyền ứng xử một cách phù hợp với người chưa bị kết án.”)

⁴⁸ G.A. Res. 40/33, Annex, art. 7.1, U.N. Doc. A/RES/40/33, at 208 (Nov. 29, 1983).

⁴⁹ *Minelli v. Switzerland*, 62 Eur. Ct. H.R. (ser. A) at 18 (1983).

⁵⁰ Điều 14.3 ICCPR ghi nhận: “Trong quá trình xét xử về một tội hình sự, mọi người đều có quyền được hưởng một cách đầy đủ và hoàn toàn bình đẳng những bảo đảm tối thiểu sau đây: (a) Được thông báo không chậm trễ và chi tiết bằng một ngôn ngữ

III. Những tranh luận xung quanh Suy đoán vô tội ở Trung Quốc

Hầu hết các học giả Trung Quốc cho rằng CPL 1996 đã ghi nhận nguyên tắc suy đoán vô tội và CPL 2012 đã củng cố thêm nguyên tắc này bằng cách làm rõ trách nhiệm chứng minh cũng như những tiêu chuẩn chứng minh và đặc quyền chống lại việc tự buộc tội. Tuy nhiên, vẫn có những quan điểm cho rằng Trung Quốc chưa thực sự xác lập nguyên tắc suy đoán vô tội. Những tranh cãi xung quanh sự suy đoán vô tội tập trung phổ biến vào quyền im lặng và các quy định về là giàu bất chính. Phần III tập trung vào hai vấn đề này.

C. Quyền im lặng (*Right to Silence*)

Giới học thuật Trung Quốc đã cố gắng thúc đẩy sự ghi nhận quyền im lặng từ sửa đổi CPL năm 1996. Hầu như tất cả các học giả về luật tố tụng hình sự đều ủng hộ việc bị cáo quyền giữ im lặng trong quá trình thẩm vấn cũng như tại phiên tòa, chỉ khác nhau về việc có nên áp dụng giới hạn khi thụ hưởng quyền này hay không. Một số học giả đề xuất quyền im lặng không có bất cứ giới hạn nào theo pháp luật, trong khi các học giả khác lại thận trọng hơn và đề xuất những giới hạn nhất định có thể áp đặt đối với quyền im lặng (cho phép suy luận trong một số trường hợp nhất định). Tuy nhiên, sau ba lần soạn thảo cho sửa đổi, quyền im lặng vẫn chưa được ghi nhận trong luật tố tụng hình sự của Trung Quốc. Không có gì ngạc nhiên, trở ngại chính đến từ đội ngũ cảnh sát, những người lo lắng rằng các vụ việc sẽ không thể được giải quyết nếu nghi phạm hoặc bị cáo tuyên bố thực hiện quyền im lặng trong quá trình điều tra.

Điều 93 CPL 1996, có nội dung gần như giống hoàn toàn với điều khoản tương ứng trong CPL 1979, yêu cầu nghi phạm hình sự trả lời các câu hỏi một cách trung thực, mặc dù có bổ sung rằng nghi phạm “*có quyền từ chối trả lời bất kỳ câu hỏi nào không liên quan đến vụ án*”. Nghĩa vụ trả lời câu hỏi này một cách trung thực được xem là mâu thuẫn với nguyên tắc suy đoán vô tội tại Điều 12 và các điều khoản khác có liên quan đến nguyên tắc này. Tuy nhiên, sự thiếu nhất quán vẫn chưa được khắc phục trong CPL 2012, theo đó, các nghi phạm vẫn có nghĩa vụ trả lời các câu hỏi một cách trung thực. Sự thay đổi duy nhất trong CPL 2012 là sự điều chỉnh đối với chính sách hình sự “*hưởng khoan hồng nếu thú nhận, chịu đựng sự hà khắc nếu phản kháng*”. Trước khi CPL 2012 được ban hành, các nghi phạm sẽ nhận hình phạt nhẹ nhàng hơn nếu họ thú nhận, cũng như nhận được hình phạt khắc nghiệt hơn nếu họ chống đối. Trong CPL 2012, các điều tra viên khi thẩm vấn nghi phạm hình sự, có nghĩa vụ thông báo cho nghi phạm quy định pháp luật về sự khoan hồng nếu thành khẩn khai nhận về tội phạm mình thực hiện. Một số nhà bình luận cũng cho rằng đây là một sự điều chỉnh hợp lý. Các nghi phạm có thể được khuyến khích hợp tác với cảnh sát và thậm chí được khen thưởng vì sự hợp tác này, mặt khác, nghi phạm không còn bị đe dọa phải chịu các hình phạt khắc nghiệt hơn nếu họ chọn không thú nhận.

mà người đó hiểu về bản chất và lý do buộc tội mình; (b) Có đủ thời gian và điều kiện thuận lợi để chuẩn bị bào chữa và liên hệ với người bào chữa do chính mình lựa chọn; (c) Được xét xử mà không bị trì hoãn một cách vô lý; (d) Được có mặt trong khi xét xử và được tự bào chữa hoặc thông qua sự trợ giúp pháp lý theo sự lựa chọn của mình; được thông báo về quyền này nếu chưa có sự trợ giúp pháp lý; và được nhận sự trợ giúp pháp lý theo chỉ định trong trường hợp lợi ích của công lý đòi hỏi và không phải trả tiền cho sự trợ giúp đó nếu không có đủ điều kiện trả; (e) Được thẩm vấn hoặc yêu cầu thẩm vấn những nhân chứng buộc tội mình, và được mời người làm chứng gỡ tội cho mình tới phiên tòa và thẩm vấn họ tại tòa với những điều kiện tương tự như đối với những người làm chứng buộc tội mình; (f) Được có phiên dịch miễn phí nếu không hiểu hoặc không nói được ngôn ngữ sử dụng trong phiên tòa; (g) Không bị buộc phải đưa ra lời khai chống lại chính mình hoặc buộc phải nhận là mình có tội.”

Mặc dù quyền im lặng không được ghi nhận theo pháp luật Trung Quốc, nhưng các nghi can không buộc phải thú nhận (do bị đe dọa) theo CPL 2012. Điều 50 quy định: “*không ai bị buộc phải chứng minh tội lỗi của mình*”. Điều khoản này được nhiều học giả Trung Quốc diễn giải là tương tự đặc quyền chống lại sự tự buộc tội. Đặc quyền này, cùng với nguyên tắc loại trừ các bằng chứng thu thập được một cách bất hợp pháp, đã trở thành công cụ bảo vệ bị cáo khỏi việc cưỡng bức phải nhận tội. Như vậy, mặc dù quyền im lặng chưa được ghi nhận, CPL 2012 đã tăng cường sự bảo vệ đối với bị cáo, đồng thời phản ánh nguyên tắc mới được bổ sung đó là “*mục đích của luật pháp là tôn trọng và bảo vệ quyền con người.*”

Những nhà nghiên cứu cho rằng nguyên tắc suy đoán vô tội vẫn chưa được áp dụng ở Trung Quốc sử dụng việc quyền im lặng không được ghi nhận theo pháp luật làm lập luận chính vì theo họ, quyền im lặng là một thành phần không thể thiếu của suy đoán vô tội. Theo tác giả bài viết này, quyền im lặng không phải là một thành phần cần thiết của suy đoán nguyên tắc vô tội, mà là một nguyên tắc phái sinh từ nó. ICCPR cũng không liệt kê quyền im lặng là một trong số các bảo đảm tối thiểu, thay vào đó, một trong số các bản đảm đó là đặc quyền chống lại sự tự buộc tội. Do đó, có thể nói rằng Trung Quốc đã thiết lập nguyên tắc suy đoán vô tội, mặc dù còn nhiều hạn chế. Ví dụ, quyền được đối chất với nhân chứng không được bảo đảm ở Trung Quốc, lời khai từ nhân chứng sống trong các vụ án hình sự tương đối hiếm ở toà hình sự. Quyền im lặng vẫn cần được ghi nhận, nhưng sự vắng mặt tạm thời của nó không làm mất hiệu lực của nguyên tắc suy đoán vô tội trong luật pháp Trung Quốc.

D. Quy định về làm giàu bất chính (*Illicit Enrichment Provisions*) và suy đoán vô tội

Một cuộc tranh luận khác liên quan đến các quy định pháp luật về làm giàu bất chính và suy đoán vô tội. Điều 395 Luật hình sự Trung Quốc quy định án phạt lên đến mười năm tù khi có “sự khác biệt lớn” giữa một tài sản hoặc chi tiêu của quan chức chính phủ và thu nhập hợp pháp của người đó mà họ không thể giải thích được rằng các tài sản đó có nguồn gốc hợp pháp. Điều 395 về cơ bản yêu cầu nghi can phải tự chứng minh (tức là, tài sản có nguồn gốc hợp pháp), thay vì để công tố viên chứng minh tính bất hợp pháp của tài sản. Điều khoản này sử dụng thuật ngữ “đảo nghĩa vụ chứng minh (“reverse onus provision”) để mô tả việc nghi phạm phải gánh một phần trách nhiệm chứng minh liên quan đến các tính tiết của vụ án.⁵¹

Quy định đảo ngược (Reverse-onus provisions) được sử dụng phổ biến như một cơ chế để trừng phạt các quan chức tham nhũng đã từng thành công trong việc che đậy các giao dịch bất hợp pháp nhưng không giấu được thành quả đạt được từ các giao dịch đó. Mặc dù nhiều quan điểm cho rằng điều khoản này đi ngược lại các nguyên tắc về sự suy đoán vô tội cũng như quyền im lặng, tuy nhiên ngày càng nhiều quốc gia nhấn mạnh quy định này phù hợp với nguyên tắc suy đoán vô tội trong bối cảnh của nhu cầu cấp bách về phòng chống tham nhũng. Điều này đặt ra câu hỏi liệu nguyên tắc suy đoán vô tội có ngoại lệ hay không. Nếu câu trả lời là có, việc áp dụng

⁵¹ Andrew Ashworth, *Four Threats to the Presumption of Innocence*, 123 S. AFRICAN L.J. 63, 76 (2006) (lưu ý rằng sự từ chối của Nam Phi và chấp thuận của Anh Quốc đối với các quy định về “đảo trách nhiệm” mà theo đó “đặt trách nhiệm chứng minh vô tội lên nghi can”); Ndiva Kofele Kale, *Presumed Guilty: Balancing Competing Rights and Interests in Combating Economic Crimes*, 40 INT’L LAW 909, 912 (2006) (cung cấp ví dụ về “các quy định đảo trách nhiệm góp phần giảm bớt gánh ặng của công tố viên” trong các vụ việc liên quan đến làm giàu bất chính).

nguyên tắc đảo trách nhiệm trong các quy định về làm giàu bất chính có thể coi là một ngoại lệ. Vấn đề này về cơ bản ít gây chia rẽ giữa các khuynh hướng thảo luận ở Trung Quốc. Phần lớn đều thừa nhận quy định về đảo trách nhiệm chứng minh trong các quy định về làm giàu bất chính đã làm suy giảm nguyên tắc suy đoán vô tội. Tuy nhiên, quy định này được coi là cần thiết để xem xét trên quy mô lớn các quan chức sử dụng vị trí của họ để thu lợi bất chính và mối liên hệ hợp lý giữa các tài sản bất tương xứng một cách đáng kể với thu nhập hợp pháp và giao dịch bất hợp pháp. Đảo trách nhiệm trong các quy định về làm giàu bất chính không gây ảnh hưởng đến vai trò trung tâm của nguyên tắc suy đoán vô tội trong tư pháp hình sự Trung Quốc.

IV. Kết Luận

Suy đoán vô tội không chỉ là nguyên tắc về chứng minh mà trong đó phân bổ trách nhiệm chứng minh trong các vụ án hình sự, mà còn là một nguyên tắc vàng cho quy trình tố tụng hình sự, là chắt đặc biệt cho quyền của bị cáo và bảo đảm tối thiểu cho xét xử công bằng.

Suy đoán vô tội được ghi nhận lần đầu tiên ở Trung Quốc khi sửa đổi luật tố tụng hình sự vào năm 1996. Tuy nhiên, nguyên tắc cần phải được cải thiện bằng cách áp dụng nhiều biện pháp bảo vệ quyền hơn như quyền của bị cáo được giữ im lặng. Các quy định pháp lý mâu thuẫn với nguyên tắc suy đoán vô tội cũng cần phải được bãi bỏ. Ví dụ, nghĩa vụ trả lời trung thực các câu hỏi đặt ra bởi người thẩm vấn nên bị hủy bỏ vì nó không chỉ mâu thuẫn với nguyên tắc suy đoán vô tội, mà còn có mâu thuẫn với đặc quyền chống lại sự tự buộc tội.

Do ảnh hưởng của truyền thống lâu dài, “suy đoán có tội” vẫn còn tồn tại trong thực tế. Do vậy, cần thay đổi nhận thức của đội ngũ thực hành pháp luật, đặc biệt là các sĩ quan cảnh sát. Thực hiện những khoá tập huấn thường xuyên và cải cách liên quan đến nguyên tắc suy đoán vô tội sẽ góp phần dần dần thực thi nguyên tắc này tốt hơn trên thực tế.

